

ANITSAL YAPILARIN YENİDEN KULLANIMINDA İŞLEVSEL ADAPTASYONUN, MEKÂNSAL ANALİZ YOLU İLE DEĞERLENDİRİLMESİ; KAYSERİ SAHABİYE MEDRESESİ*

Yrd. Doç. Dr. Esra YALDIZ**

Prof. Dr. N.Gül ASATEKİN***

Öz

Anıtsal yapılar, toplumun zamanla değişen yaşam biçimi, yaşam biçimine bağlı farklı istek ve ihtiyaçlar sonucu özgün işlevlerini kaybetmektedirler. Anıtsal yapıların, korunarak kullanılabilmesi ve kullanımın devamlılığı; yapının taşıdığı değerlerin ve özgün niteliklerinin korunduğu, yeni işlev-özgün mekân arasındaki dengenin kurulduğu yeni işlevler verilerek kullanılmalarıyla mümkün olmaktadır. Yeni kullanım ile mekânların, yeni işlevin ihtiyaçlarına cevap vermesi, yeni işlevin sürekliliği, dolayısıyla yapının sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Korumanın sürdürülebilir olması için yapının yeni kullanıcılarının ve işlevinin gereksinimlerine optimum düzeyde cevap verebiliyor olması; yeni işlev-anıtsal yapı adaptasyonunun sağlanması gerekmektedir. Bu adaptasyon düzeyinin belirlenebilmesi, yeni işlevin mekânsal ve eylemsel gerekliliklerinin ortaya koyulması yeni işleve uygun olup olmadığının değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Değerlendirme sonuçları sonraki uygulamalara veri oluşturacak, yeni işlevin seçiminde de fayda sağlayacaktır. Bu çalışmada “Kitapçılar Çarşısı” olarak kullanılan “Kayseri Sahabiye Medresesi”nin yeni işleve adaptasyon düzeyi, mekânsal analiz yöntemi ile araştırılmıştır. Açık avlulu ve tek katlı plan şemasına sahip olan medresenin Kitapçılar Çarşısı olarak kullanımında, mekânsal anlamda medresenin özgün plan şemasının, mimari kompozisyonunun ve mekânsal özelliklerinin değiştiği; yapının bünyesinde yer alan özgün mekânlarına yapılan müdahaleler ile yapının tarihi kimliği, estetik, belge ve özgünlük değerlerinin zedelendiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Koruma, yeniden kullanım, mekânsal analiz, Kayseri Sahabiye Medresesi.

---

*Bu çalışma Yrd. Doç. Dr. Esra YALDIZ’ın Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalında, Prof. Dr. N.Gül ASATEKİN danışmanlığında Ağustos 2013 tarihinde tamamlanmış olan “Anıtsal Yapıların Kullanım Sürecinde Değerlendirilmesine Yönelik Bir Model Önerisi” isimli doktora tez çalışmasından hazırlanmıştır.

** NEÜ, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Köyceğiz Kampüsü, 42090, Meram/Konya, mimaresrayaldiz@gmail.com

*** Kemerburgaz Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Bağcılar/İstanbul

Evaluation of Adaptation to the New Function by Spatial Analysis in Revitalization of Monumental Buildings; Sahabiye Madrasa of Kayseri

Abstract

Since the lifestyle of societies change in time, which results in different needs and desires, monumental buildings lose their original functions. Preservation and continuous utilization of monumental buildings is possible if they are given new functions while their value and specific characteristics are preserved, where a balance is guaranteed between the new function and the original space. With the new form of utilization, it is critical for the ability of the space to respond to the needs of the new function, and for the continuity of the new function and thus sustainability of the building. In order for preservation to be sustainable, the building should be able to respond optimally to the needs of its new users and requirements of its new functions; thus the adaptation between the new function and the monumental building should be ensured. In order for identification of such adaptation level, the spatial and operational requirements of the new function should be set forth and an evaluation should be done on whether the monumental building is suitable for the new function. The evaluation results would provide data for the following practices and help selection of the new function. In this study, the adaptation level of the Sahabiye Madrasa of Kayseri, which is being reutilized under the name, "Book Bazaar", to its new function is investigated with the spatial analysis method. The study suggests that, although the madrasa had an open patio and single-floor plan, its original plan, architectural composition and spatial characteristics of the madrasa were modified during its utilization as the Book Bazaar, and the interventions to the original spaces within the building damaged the historical identity, esthetics, documental value and authenticity of the building.

Keywords: Protection, Reuse, spatial analysis, Kayseri Sahabiye Madrasah.

1. Giriş

En genel hali ile koruma, tarihi ve kültürel değerlerin bozulmasının geciktirilmesi ya da hasarın önlenmesi için yapılabilecek her türlü uygulamadır (Anomim, 2000). Başka bir ifade ile koruma; dün-bugün ve yarını kapsayacak şekilde geçmişten gelen kültürel değerleri yaşatmak ve gelecek kuşaklara aktarmak kaygısı (Kiper, 2006) ile sürdürülebilirliği sağlamak adına; kültürel mirasın güvence altına alınması, olarak tanımlanmaktadır. Çağdaş koruma kavramı, geçmişten günümüze ve geleceğe aktarılabilir her türlü kültür varlığının korunmasını amaçlamaktadır. Günümüzde artık dondurarak koruma anlayışından uzaklaşmakta ve çağın gereklerini yerine getirerek yaşatma fikri yaygınlaşmaktadır (Pereira, 2007). Zaman içerisinde farklı işlevler için tasarlanmış olan anıtsal yapıların, farklı dönemlerde de varlıklarını sürdürebilmeleri, hem fiziksel koşulların iyileştirilmesi, hem de yeni işlevler ile

kullanılmalarına bağılı bir olgudur. Bu yapıların yeni işlevler ile toplumsal yapıya adaptasyonu, korunabilmeleri için bir zorunluluktur. Bu kapsamda, kültür mirası olarak ele aldığımız anıtsal yapıların yeni bir işlevle yaşamını devam ettirmesi “yeniden kullanıma adaptasyon” kavramını karşımıza çıkarmaktadır (Aydın ve Yıldız 2010). Yeniden kullanım; “koruma kavramının bir bileşeni olarak, kullanım potansiyeli olan anıtsal yapıların ekonomik olarak yaşatılabilmeleri için yeni kullanımlar oluşturulması” (Cantell, 2005) ve yapının mevcut kullanımının iyileştirilmesi ya da önerilen yeni bir kullanıma göre mekânsal düzenlemelerin yapılması olarak tanımlanmaktadır. Yapının yeni kullanıcıları tarafından gerekli kullanım değişikliklerinin yapılması yeniden kullanıma adaptasyon olarak ifade edilmektedir (Douglas, 2006). Yeniden kullanım olgusu anıtsal bir yapıyı yaşam alanları içerisine tekrar dahil etmeyi içermektedir. Yeniden işlevlendirme/kullanım, yeni fonksiyonel gereksinimleri karşılamak için bir dönüşüm sürecini ifade etmektedir (Eyüce ve Eyüce 2010). Bu süreç “yeniden mimarlık” olarak da adlandırılabilir (Cantacuzino, 1989). Kültürel mirası değerlendirmenin en zor şekli de budur. Anıtsal bir yapıya işlevsel bir içerik kazandırmak, yapıyı toplum kullanımına sunup yararlanmak, insan-yapı bütünleşmesini sağlamaktadır. Koruma ile bu işlevsel adaptasyon arasında doğru bir denge kurulması gerekmektedir. Anıtsal yapıların, günümüzde kullanılabilirliği ve bu kullanımın devamlılığı; yapının taşıdığı değerlerin ve özgün niteliklerinin korunduğu, yeni işlev-özgün mekân nitelikleri arasındaki dengenin kurulduğu yeni işlevler verilerek kullanılmalarıyla mümkün olmaktadır.

Her mekânsal organizasyon kullanıcısı ile uyumu yakalayarak; kullanıcıların ihtiyaç, istek ve değerlerini bünyesinde bulundurmaları zorundadır. Bu sebeple mimari mekân düzenlemelerinde, kullanıcı için gerekli olan koşullar oluşturularak, optimum şartların sağlanması gerekmektedir. Ancak özgün işlevini kaybetmiş olan anıtsal yapıların yeniden kullanımlarında, bu ihtiyaç ve niteliklerde yeni işlevin mevcut yapıya göre adaptasyonu noktasında bir takım değişiklikler söz konusu olmaktadır. Koruma kuramları, yasal ve tarihsel nitelikler yeniden kullanıma adaptasyonda her yapı için olmazsa olmaz unsurlardır. Öte yandan yapının bulunduğu bağlam içerisinde, mevcutta var olan mekânların yeni işleve uygun olarak değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Ancak bu noktada, var olan mekânlarda kullanıcı gereksinimlerinin tam olarak karşılanması, fiziksel ve ekonomik olarak mümkün olmamaktadır. Yeniden kullanıma adaptasyon çalışmalarında bu ihtiyaç ve gereksinimler, koşullar ile ilişkilendirilerek uyum sağlanması gerekmektedir (Aydın ve Yıldız 2010). Yapının hem yatay (plan) hem de düşey (kesit ve 3.boyut) düzlemde ihtiyaçlar için gerekli olan minimum değerleri sağlamasında kullanım ve eylem esastır. Bu tür yapılarda kullanıcı ihtiyaçlarının optimumda karşılanması, yapı ile bir denge kurulmasını (Seward, 2007) beraberinde getirmektedir. Bu noktada anıtsal bir yapının korunmasında esas amaç, yeniden kullanımın bir araç olduğu temel ilkesi ile yeni işlevin mekânsal ve eylemsel

gerekliliklerinin saptanması ve anıtsal bir yapıdaki mevcut mekânların yeni gereksinimlere cevap verme düzeylerinin araştırılması ve mekânsal olarak yapının yeniden kullanıma adaptasyon düzeyinin belirlenmesi gerekmektedir.

Anıtsal yapıların yeniden kullanıma uygunluğunun değerlendirilmesinde; koruma ölçütleri ve mekânsal analizler temel etkenler olarak ele alınmaktadır. Yeniden kullanımda; koruma/kullanım dengesi kurularak, yapı/işlev uyumuna ulaşılabilmesi için yapının bulunduğu çevre şartları içerisinde değerlendirilerek, yeni işlevin- özgün mekân ile örtüşmesi sağlanmalıdır. Bu bağlamda yeni işlev-yapı adaptasyonunun ne düzeyde sağlandığı, mevcut mekân-mekânların işlevsel adaptasyon düzeyi, mekânsal analiz yolu ile tespit edilebilmektedir. Mekânsal analiz ile yeni işlevin gerekliliklerinin önceden belirlenmesi (eleman etüdü- eylem analizi), fonksiyonlara göre uygun ölçülerin bulunarak, mekân kapasiteleri ile birlikte değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Mekânsal analiz yolu ile yeni işleve adaptasyon değerlendirmeleri; yeniden kullanımın özgün işlev ile örtüşmesi, ya da paralelliği, anıtsal yapının bünyesinde bulundurduğu mekân/mekân boyutlarının yeni işlevin kullanıcılarına ve kullanım amaçlarına uygunluğu, (mekân boyutları-büyüklüğü, mekân biçimi, mekân yüksekliği, mekânlar arası ilişki, mekânların kapasitesi, mekânların kullanım esnekliği, mekânlarda kullanılan ekipmanlar) mekânı oluşturan özgün öge ve elemanların korunması, mekânların estetik görünümü, farklı kullanımlara uygunluk anıtsal yapının mevcut sirkülasyon şemasının, yeni işlevin fonksiyonel ilişkileri ile uygunluğu, yeni işlevin servis vb. olanaklarının karşılanabiliyor olması gibi konuları içermektedir.

2. Alan Çalışması

2.1. Çalışmanın Metodu / Yöntem

Çalışmada yeni işleve adaptasyon değerlendirmelerinde mekânsal analiz yöntemi kullanılmıştır. Öncelikle seçilen yapı, tarihsel ve mimari özellikleri ile tanımlanarak, yapının özgün işlevi ve işlevin mekân analizi ile yeni işlevin mekân analizi yapılmış, yeni işlev için yapılan değişiklik ve müdahaleler açıklanmıştır. Mekanların boyutu, biçimi, mekanlar arası ilişkiler, mekanları oluşturan özgün öge ve elemanların durumu, anıtsal yapının mevcut plan ve sirkülasyon şemasının yeni işlevin fonksiyonları ile uygunluğu analiz edilmiştir.

Çalışmada kullanılan mekânsal analiz, mimari planlamada eylem analizi olarak adlandırılan bir işlev için gerekli olan minimum (en-boy-yükseklik) alanların tespiti çalışmasıdır. Minimum alanlar eylem analizi ile tespit edilerek, kültür varlığının her bir mekânı ve işlevi için büyüklüklerin sorgulanması şeklinde yapılmıştır. Böylelikle anıtsal yapının bünyesinde bulundurduğu mekân/mekânların yeni işlevin gereklilikleri için uygunluğu değerlendirilmiştir. Yeni işlevin mekânsal gereklilikleri tespit edilerek, mevcut mekân/mekanların boyutsal olarak yeterli olup olmadığı ortaya konulmuştur.

2.2. Kayseri Sahabiye (Sahip Ata) Medresesi

Kayseri Sahabiye Medresesi, Kayseri ili, Kocasinan ilçesi, Serçeönü Mahallesi, 25 pafta, 814 ada, 10 parselde yer almaktadır. Kalenin karşısında Gevher Nesibe Medresesi'nin (Çifte Medrese) güneydoğusunda, İstasyon Caddesi üzerinde, Kayseri Valiliğinin kuzeybatısında Cumhuriyet meydanında eski iç kale surlar (6. yy) ve Mimar Sinan'a ait Kurşunlu Cami (1576) inin de içinde yer aldığı bir dokuda bulunmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Kayseri Sahabiye Medresesi (Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kent Bilgi Sistemleri <http://cbs.kayseri.bel.tr/Rehber.aspx>)

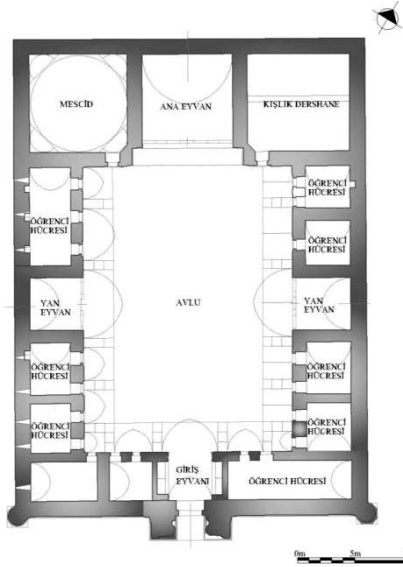
Medresenin kitabesinden H.666, M. 1267-68 yılında IV. Kılıçarslanın oğlu III. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında, Hüseyin oğlu Sahip Ata Fahreddin Ali tarafından, İslam hukuku öğretimi amacıyla yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Gabriel, 1934; Sözen, 1970; Kuran, 1969; Aslanapa, 2007). Yapının mimarı bilinmemektedir. Anadolu Medreseleri içerisinde, revaklı, açık avlulu dikdörtgen ve simetrik bir plan şemasına sahip olan yapı, dört eyvanlı, açık avlulu ve tek katlı medrese grubuna girmektedir (Sözen, 1970; Kuran, 1969). Dikdörtgen bir açık avlu etrafında düzenlenmiş, kesme taştan yapılmış oldukça büyük bir yapıdır. Yapıldığı dönem karşısındaki mescit ve çeşmesi ile birlikte inşa edilmiştir. Zamanla mescit yıkılmış, çeşme de medresenin giriş cephesine taşınmıştır (Sözen, 1970).

Yapının doğu cephesinde yer alan çeşmenin arkasında çokgen plan şemalı bir yapı bulunmaktadır. Bu yapının medrese ile eş zamanlı yapılan, medresenin zaviyesi ya da divanhane olabileceği tahmin edilmektedir (Sözen, 1970; Tuncer, 1986). Çeşmenin medrese ile yakın tarihli yapıldığı tahmin edilmektedir (Satoğlu, 2002).

Kayseri Sahabiye Medresesi Girişi 1960'lı yıllar. Kayseri Sahabiye Medresesi doğu cephesinde yer alan yapı ve çeşme 1960'lı yıllar.

Fot. 1-2 Kayseri Sahabiye Medresesi restorasyon öncesi durumu (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinden).

Şekil 1. Kayseri Sahabiye (Sahip Ata Medresesi) Medresesi Rölöve Plan Şeması (Vakıflar Genel Müdürlüğünden alınan ölçüler doğrultusunda şematik olarak yeniden çizilmiştir.)

Tamamen kesme taştan inşa edilen medrese sade bir plan şemasına sahiptir. Giriş eyvanından dikdörtgen biçimindeki üç tarafı revaklar ile çevrili açık avluya girilmektedir. Avluya açılan büyük bir ana eyvan ve yanlarda biraz daha küçük yan eyvanlar yer almaktadır. Giriş eyvanı ve yan eyvanların önünde yer alan revaklı kısımlar diğerlerinden daha geniş ve yüksek tutulmuştur. Medresenin kuzeyinde yer alan ana eyvanın doğusunda beşik tonozlu ve ortasında destek kemeri bulunan bir oda, batısında ise muhtemelen mescit olarak kullanılan (Sözen, 1970) kubbeli bir oda yer almaktadır (Şekil 1) Öğrenci hücreleri avlunun doğu, batı ve güneyinde bulunmaktadır.

2.2.1. Yapının yeni işlevi

İslam Hukuku eğitimi için medrese olarak yapılmış ve uzun yıllar kullanılmış olan yapı 1924’de çıkartılan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile kapatılmış ve Milli Eğitim Bakanlığı’na ardından 1964 yılında da Vakıflar Genel Müdürlüğüne geçmiştir. 1950 yılına kadar Kayseri Müze Müdürlüğü tarafından depo olarak kullanılmış olup, 1959 yılında ise Öğretmenler Derneği Lokali olarak kullanılmıştır. 1960-69’lu yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyonu yapılmış, 1977 yılında yapılan bir restorasyon ile “Kitapçılar Çarşısı” olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Günümüzde “Kitapçılar Çarşısı” olarak kullanılan Medrese, kuzeyindeki Roma mezar anıtı, güneydoğusundaki Sahabiye Çeşmesi, kuzey batısında parkın içerisinde yer alan Gevher Nesibe Medresesi (Çifte Medrese), güney doğusunda yer alan Cumhuriyet Meydanı, meydanın alt kısmındaki Hunat Hatun Medresesi ve Camii, iç kale surları, Kurşunlu Cami ile birlikte tarihi bir dokunun parçasıdır (Fot. 3-4). Kentsel ölçekteki planlama kararlarında, Medresenin de içerisinde yer aldığı bu kent mekânı farklı planlama dönemleri geçirmiştir. 1944’de Oelsner Planı ile medrese çevresindeki bölge iki katlı konut alanı olarak planlanmış, 1975’de Taşçı Planı ile merkezi iş alanı olarak değiştirilerek 8 katlı ticaret kullanımına teşvik edilmiştir (Alemdar 2010). Günümüzde bu bölgede konut ve ticaret alanlarının birlikteliğinde, karmaşık bir kullanımın olduğu görülmektedir.

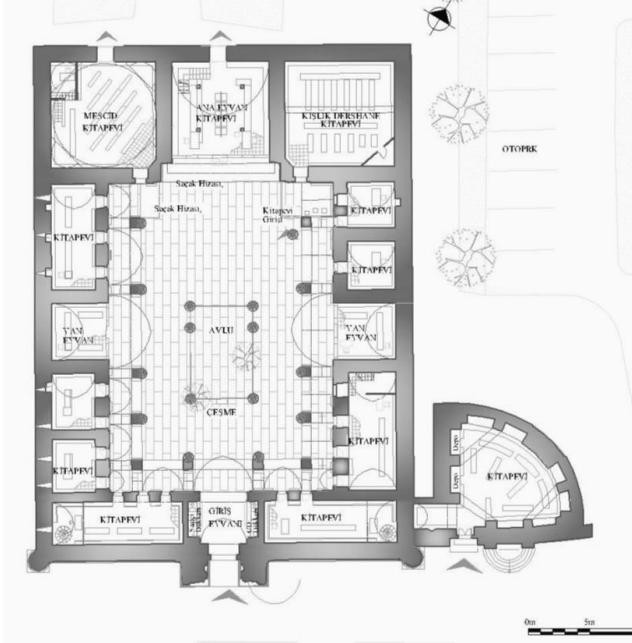
Fot. 3. Medrese ve yakın çevresi

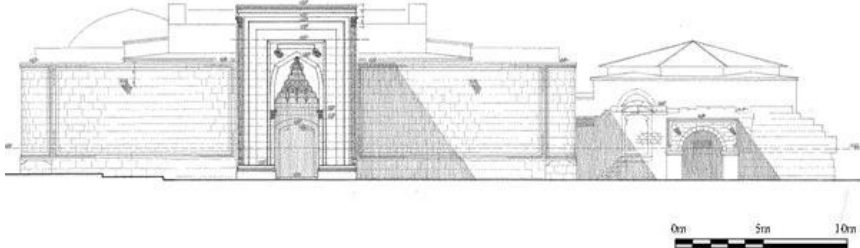
Fot. 4. Medresenin yanında yer alan yapı ve Sahabiye Çeşmesi

2.3. Araştırmadan Elde Edilen Bulgular

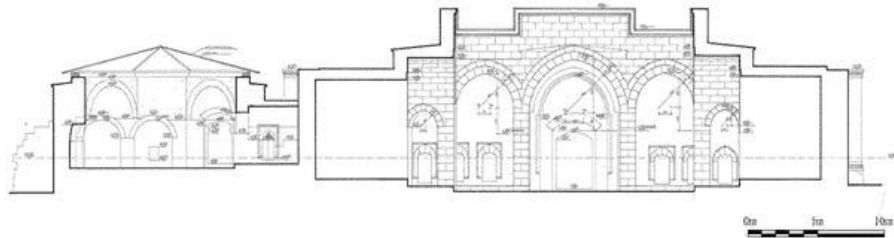
Sahabiye (Sahip Ata) Medresesi'nin “Kitapçılar Çarşısı” olarak kullanımında, 1971 de yapılan restitüsyon şemalarına paralel olarak, özgün mekânsal kurgusuna bir takım müdahalelerde bulunulduğu görülmektedir (Tablo 1). Özgün mekânsal organizasyonda giriş eyvanı olarak kullanılan mekân, yeniden kullanımda giriş holü ve dükkan; avlu, sirkülasyon alanı; ana eyvan ve yan eyvanlar, öğrenci hücreleri, mescit ve tonozlu köşe oda, kitabevi; revaklar sergi, ve sirkülasyon alanı; olarak kullanılmaktadır (Şekil 2-3-4).

Şekil 2. Kayseri Sahabiye (Sahip Ata) Medresesi Restorasyon Projesi Planı (Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğünden alınan belgelerden şematize edilerek çizilmiştir)

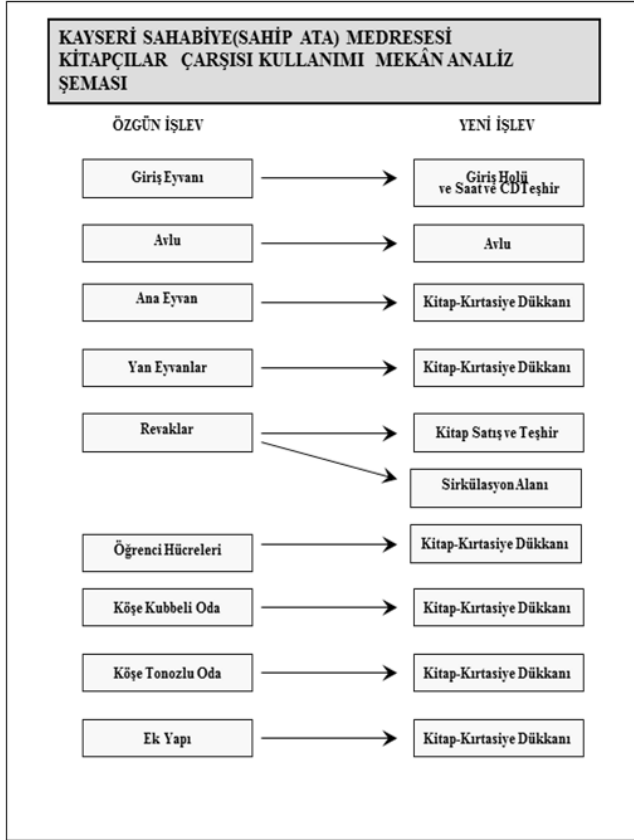
Şekil 3. Kayseri Sahabiye (Sahip Ata) Medresesi Restorasyon Projesi Görünüşü (Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Şekil 4. Kayseri Sahabiye (Sahip Ata) Medresesi Restorasyon Projesi Kesiti (Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi)

Tablo 1. Kayseri Sahabiye Medresesi mekân analiz şeması

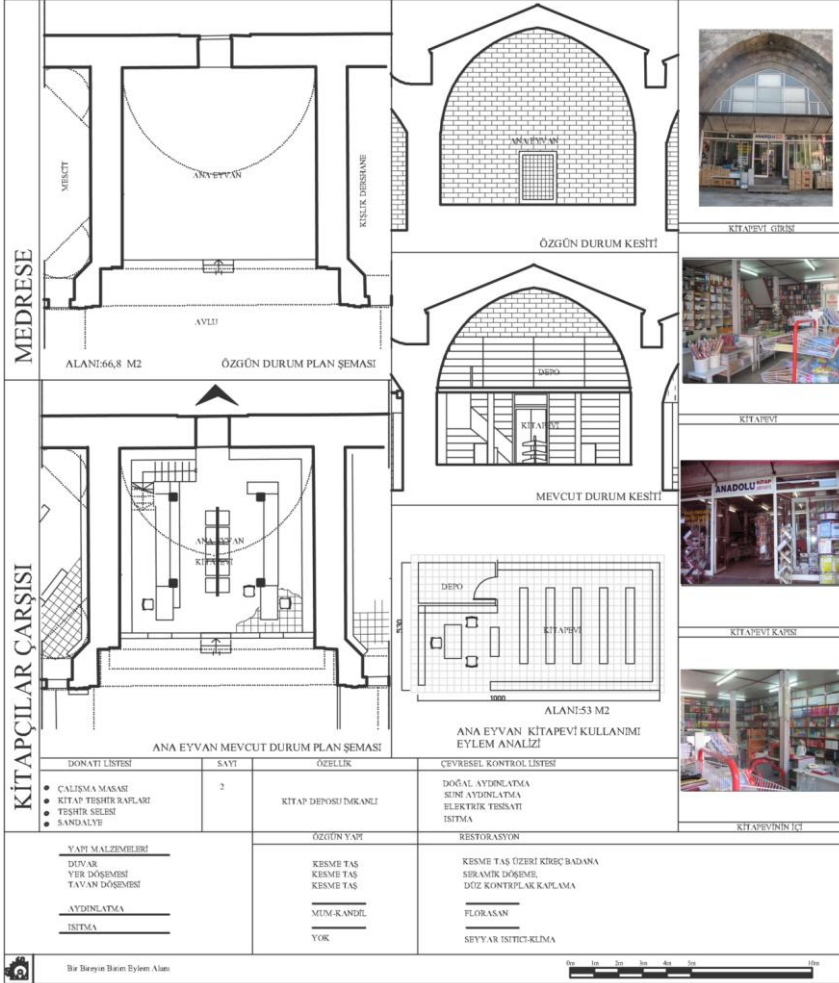

Sahabiye (Sahip Ata) Medresesi'nin "Kitapçılar Çarşısı" olarak kullanımında yapının 1971 de yapılan restitüsyon şemalarına paralel olarak, özgün mekânsal kurgusuna bir takım müdahalelerde bulunduğu görülmektedir.

Özgün mekânsal kurguda giriş eyvanının karşısında yer alan ve yarı açık mekânsal algısı olan ana eyvan "kitap kırtasiye dükkânı" olacak şekilde önu alüminyum profilli camekân ile kapatılmış, mekânın içerisinde bir asma kat yapılmış, zeminde yer alan dört metal ayak ile taşıtılmıştır. Eyvanın arka duvarının ortasına servis amaçlı kullanmak üzere alüminyum çerçeveli bir kapı açılmıştır. Mekânın özgün taş olan yer kaplaması seramik olarak değiştirilmiş, kesme taş olan duvar yüzeyleri sıvanmış, önüne kitap rafları yerleştirilmiş, üzerindeki sivri beşik tonoz da sıvanmıştır. Eklenen asma katın tavanı düz kontrplak tavan ile kapatılmıştır. Mekânın aydınlatması için florasanlar tavan yüzeylerine yerleştirilmiştir. Mekânın havalandırması için herhangi yeni bir

sistem kurulmamış, ısıtma seyyar elemanlar ile çözülmüştür. Mekânın girişinin üzerine sundurma çinko bir saçak yapılmıştır.

Tablo 2. Yeniden Kullanım için ana eyvanın kullanım analizi.

İşlevler gerekli büyüklükler yönünden değerlendirildiğinde; ana eyvandaki depo imkânı, kitap teşhir ve satış birimleri içeren, müşteriler için rahat oturma ve bekleme alanı bulunan büyük ölçekteki bir kitap kırtasiye satış dükkanı için yaklaşık olarak 53 m²'lik bir alana ihtiyaç vardır. Var olan yapıda ana eyvanın avluya bakan yüzü, kapatılarak kapalı bir hacme dönüştürülmüştür. Oluşan kapalı mekânın büyüklüğü 66,8 m² olup yeni işlev için büyüklük (en/boy) olarak yeterli olduğu söylenebilir. Ancak depolama alanı mevcut eyvan içerisinde düşeyde mekânın ikiye bölünmesi sureti ile oluşturulan üst katta

çözümüştür. Bu da yükseklik olarak yeni işlev için uygun bir çözüm değildir (Tablo 2).

Medresenin yan eyvanları “kitap kırtasiye dükkânı” olarak kullanılmakta olup, ön kısımları alüminyum doğramalı çerçeve ile kapatılmıştır. Sivri beşik tonoz üst örtü elemanları sıvanmış, mekânlar dükkân olarak düzenlenir iken daha alt seviyede olacak şekilde kontrplak düz birer tavan ile kapatılmıştır. Tonoz yüzeyi ile oluşturulan düz tavan arasında kalan mekânlar depo olarak kullanılmaktadır. Duvar yüzeyleri raflar ile kapatılmış, aydınlatma için florasan ve spot kullanılmış, taş olan yer döşemesi seramik ile değiştirilmiş, ısıtma sistemi için duvar yüzeylerine seyyar elemanlar asılmıştır. Yan eyvanların önüne gölgelik amaçlı plastik brandalar konulmuş ve revak araları teşhir amaçlı kullanılmaktadır.

Depo imkânlı, kitap teşhir ve satış bölümleri içeren orta ölçekteki bir kitap ve kırtasiye dükkânı için yaklaşık olarak 23,65 m²'lik bir alana ihtiyaç vardır. Avlunun her iki yanında yer alan yan eyvanların avluya bakan yüzleri camekânla kapatılmış ve kapalı birer hacim elde edilmiştir. Yeni elde edilen bu hacimler büyüklük olarak incelendiğinde 23,9 m² olduğu görülmektedir. Mekânın boyutsal (en/boy) olarak yeni işleve uygun olduğu tespit edilmiştir. Ancak, gerekli olan depolama mekânının yan eyvanın düşeyde ikiye bölünmek sureti ile üst katta çözümlenmiş olması sebebi ile yükseklik olarak yeni işlev için uygun bir çözüm değildir (Tablo 3).

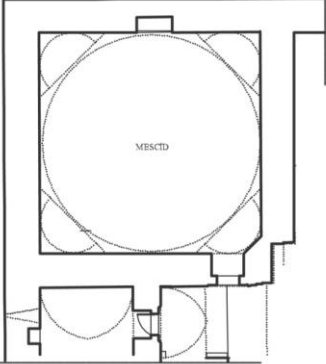

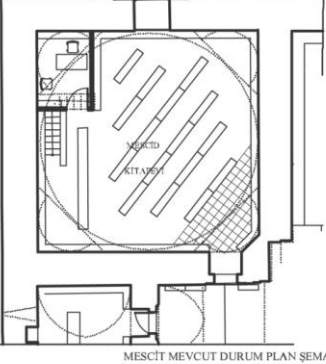
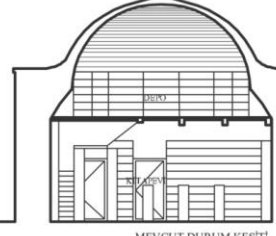

Eyvanın kuzey batısındaki mescit, “kitap kırtasiye dükkânı” olarak kullanılmakta olup, kubbeli mekânın arka duvarına özgün yapıda yer almayan bir kapı ve pencere açılmış, mekân bir ara kat ilavesi ile düşeyde ikiye bölünmüştür. Üst kata çıkış merdiveninin altında alüminyum çerçeveli bir ofis mekânı oluşturulmuştur. Mekânın tavanında üst katı taşıtabilmek amacı ile çelik makaslar kullanılmıştır. Özgün yapıda taş olan yer döşemesi seramik olarak yenilenmiştir. Alt kat ve üst kat aydınlatması tavan yüzeylerine asılan florasanlar ile olmaktadır. Isıtma için herhangi bir tesisat bulunmamaktadır. Güvenlik amacı ile mekâna kamera sistemi kurulmuştur. Oluşturulan üst kat, depo olarak atıl bir şekilde kullanılmaktadır. Mekânın tromplar üzerinde yükselen kubbesi ve duvar yüzeyleri sıvanmış, yer döşemesi vinil kaplama yapılmıştır. Revakların önüne mekânın girişi için çinko bir saçak yapılmıştır.

İçerisinde kitap satış ve teşhir imkânlı, kitap deposu ve idari ofisi, müşteriler için rahat oturma ve bekleme alanı bulunan büyük ölçekteki bir kitabevi için yaklaşık olarak 58 m²'lik bir alana ihtiyaç vardır. Yapının kuzey batısında yer alan mescit büyüklük olarak incelendiğinde 76 m² olduğu görülmektedir. Bu değer, mescidin yeni işlevi için uygun bir büyüklüktür. Ancak mevcut düzenlemede gerekli olan depolama mekânının, mescidin düşeyde ikiye bölünmek sureti ile üst katta çözümlenmiş olması sebebi ile yükseklik olarak yeni işlev için uygun bir çözüm değildir (Tablo 4).

Tablo 3.Yeniden kullanım için yan eyvanın kullanım analizi.

MEDRESE	<p>ALANI: 23,9 M2 ÖZGÜN DURUM PLAN ŞEMASI</p>		<p>ÖZGÜN DURUM KESİTİ</p>		<p>YAN EYVAN</p>																						
	KİTAPÇILAR ÇARŞISI	<p>YAN EYVAN MEVCUT DURUM PLAN ŞEMASI</p>		<p>MEVCUT DURUM KESİTİ</p>		<p>YAN EYVANIN ÖZÜNÜN ALUMİNYUM DOĞRAMA İLE KAPATILMASI</p>																					
<p>ALANI: 23,65 M2</p> <p>YAN EYVANIN KİTAPÇILAR ÇARŞISI KULLANIMI EYLEM ANALİZİ</p>		<p>ALANI: 23,65 M2</p> <p>YAN EYVANIN KİTAPÇILAR ÇARŞISI KULLANIMI EYLEM ANALİZİ</p>		<p>KİTAPÇILAR ÇARŞISI</p>																							
<table border="1"> <thead> <tr> <th>DONATI LİSTESİ</th> <th>SAYI</th> <th>ÖZELLİK</th> <th>ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>• KİTAP RAFLARI</td> <td>1</td> <td>SATIŞ VE TEŞHİR DÜZENİ</td> <td>SUNİ AYDINLATMA</td> </tr> <tr> <td>• ÇALIŞMAMASASI</td> <td>1</td> <td>DEPOLAMA İMKANLI</td> <td>ELEKTRİK TESİSATI</td> </tr> <tr> <td>• SANDALYE</td> <td>2</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		DONATI LİSTESİ	SAYI	ÖZELLİK	ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ	• KİTAP RAFLARI	1	SATIŞ VE TEŞHİR DÜZENİ	SUNİ AYDINLATMA	• ÇALIŞMAMASASI	1	DEPOLAMA İMKANLI	ELEKTRİK TESİSATI	• SANDALYE	2			<table border="1"> <thead> <tr> <th>ÖZGÜN YAPI</th> <th>RESTORASYON</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>KESME TAŞ KESME TAŞ KESME TAŞ</td> <td>KİREÇ BADANA-KİTAP RAFLARI SERAMİK KAPLAMA BETONARME DÖŞEME ÜZERİ KAPLAMA</td> </tr> <tr> <td>MUM-KANDİL</td> <td>SPOT</td> </tr> <tr> <td>YOK</td> <td>SEYYAR İSTİCİ</td> </tr> </tbody> </table>		ÖZGÜN YAPI	RESTORASYON	KESME TAŞ KESME TAŞ KESME TAŞ	KİREÇ BADANA-KİTAP RAFLARI SERAMİK KAPLAMA BETONARME DÖŞEME ÜZERİ KAPLAMA	MUM-KANDİL	SPOT	YOK	SEYYAR İSTİCİ
DONATI LİSTESİ	SAYI	ÖZELLİK	ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ																								
• KİTAP RAFLARI	1	SATIŞ VE TEŞHİR DÜZENİ	SUNİ AYDINLATMA																								
• ÇALIŞMAMASASI	1	DEPOLAMA İMKANLI	ELEKTRİK TESİSATI																								
• SANDALYE	2																										
ÖZGÜN YAPI	RESTORASYON																										
KESME TAŞ KESME TAŞ KESME TAŞ	KİREÇ BADANA-KİTAP RAFLARI SERAMİK KAPLAMA BETONARME DÖŞEME ÜZERİ KAPLAMA																										
MUM-KANDİL	SPOT																										
YOK	SEYYAR İSTİCİ																										
<p>YAPI MALZEMELERİ</p> <p>DUVAR YER DÖŞEMESİ TAVAN DÖŞEMESİ</p> <p>AYDINLATMA</p> <p>İSTİTMA</p>		<p>ÖZGÜN YAPI</p> <p>RESTORASYON</p>		<p>KİTAPÇILAR ÇARŞISI</p>																							
<p>Bir Birimin Birim Eylem Alanı</p>		<p>0m 1m 2m 3m 4m 5m 10m</p>																									

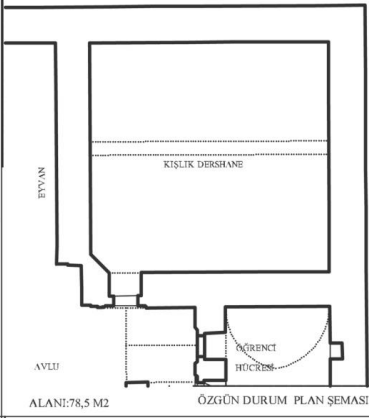

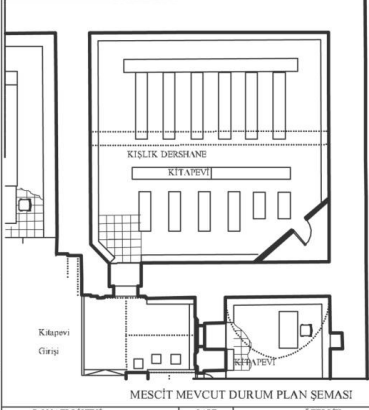
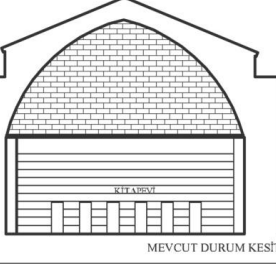

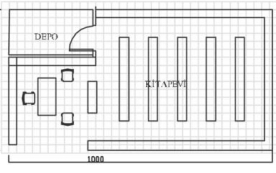

Tablo 4. Yeniden kullanım için mescit kullanım analizi.

MEDRESE		KİTAPÇILAR ÇARŞISI	
 <p>MESCİD ALANI: 76 M2 ÖZGÜN DURUM PLAN ŞEMASI</p>		 <p>MESCİD ÖZGÜN DURUM KESİTİ</p>	
 <p>MESCİD KİTAPÇI KİTAPTEPE ALANI: 53 M2 MESCİT KİTAPTEPE KULLANIMI EYLEM ANALİZİ</p>		 <p>MESCİD KİTAPTEPE MEVCUT DURUM KESİTİ</p>	
 <p>AVLUDAN KÜBBELİ ODA GİRİŞİ</p>		 <p>ARKA DUVARA AÇILAN KAPI</p>	
 <p>KİTAP TEŞHİR RAFLARI</p>		 <p>MESCİT KİTAPTEPE KULLANIMI EYLEM ANALİZİ</p>	
<p>DONATILAR LİSTESİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ÇALIŞMA MASALARI • KİTAP TEŞHİR RAFLARI • SANDALYE 		<p>SAYI</p> <p>2</p>	<p>ÖZELLİK</p> <p>DEPO VE İDARI OFİSİNİN DE İÇERİSİNDE YER ALIYOR</p>
<p>YAPIL MALZEMELERİ</p> <p>DUVAR</p> <p>YER DÖŞEMESİ</p> <p>TAVAN DÖŞEMESİ</p> <p>AYDINLATMA</p> <p>İSITMA</p>		<p>ÖZGÜN YAP</p> <p>KESME TAŞ</p> <p>KESME TAŞ</p> <p>KESME TAŞ</p> <p>MİM-KANDEL</p> <p>YÜK</p>	<p>ÇEVRESSEL KONTROL LİSTESİ</p> <p>DOĞAL AYDINLATMA</p> <p>SUNİ AYDINLATMA</p> <p>ELEKTRİK TEHBAT</p> <p>İSITMA</p> <p>RESTORASYON</p> <p>KESME TAŞ ÜZERİ KIRIÇ BADAÑA</p> <p>SERAMİK DÖŞEME ÜST KAT VINİL KAPLAMA</p> <p>KESME TAŞ ÜZERİ KIRIÇ BADAÑA</p> <p>FLORASAN</p> <p>SEYYAR İSITICI</p>
<p>Bir Birayın Birim Eylem Alanı</p>		<p>0m 1m 2m 3m 4m 5m 10m</p>	

Eyvânın kuzey doğusunda yer alan büyük tonozlu oda “kitap kırtasiye dükkânı” olarak kullanılmaktadır. Bu mekânın önündeki revak arası alüminyum doğrama ile kapatılmış ve giriş bu noktaya alınmıştır. Mekânın özgün taş olan yer kaplaması seramik olarak değiştirilmiş, kesme taş olan duvar yüzeyleri sıvanmış, üzerindeki sivri beşik tonozlar da sıvanarak düz kumaş tavan ile kapatılmıştır. Bu mekânın arka duvarına sonradan açılan bir kapı ve pencere bulunmaktadır. Mekânın havalandırılması için seyyar bir klima ve

ısıtılması için seyyar ısıtıcılar yerleştirilmiştir. Aydınlatma elemanı olarak spot kullanılmıştır.

Tablo 5. Yeniden kullanım için köşe tonozlu oda kullanım analizi.

MEDRESE			
	ALANI:78,5 M2 ÖZGÜN DURUM PLAN ŞEMASI	ÖZGÜN DURUM KESİTİ	KİTAP EVI İÇİN OLUŞTURULAN GİRİŞ
KİTAPÇILAR ÇARŞISI			
	MESCİT MEVCUT DURUM PLAN ŞEMASI	MEVCUT DURUM KESİTİ	KİTAP EVI
			
	ALANI:53 M2 KİŞLİK DERŞHANE KİTAP EVI KULLANIMI EYLEM ANALİZİ		KİTAP EVI KAPISI
DONATILISTESİ	SAYI	ÖZELLİK	ÇEVRESSEL KONTROL LİSTESİ
<ul style="list-style-type: none"> • ÇALIŞMA MASAŞI • KİTAP TEŞHİR RAFLARI • SANDALYE 	2	KİTAP DEPOSU İMKANLI	<ul style="list-style-type: none"> DOĞAL AYDINLATMA SUNİ AYDINLATMA ELEKTRİK TESİSATI ISITMA
YAPILMALZEMELERİ		ÖZGÜN YAPIL	RESTORASYON
DUVAR		KESME TAŞ	KESME TAŞ ÜZERİ KIREÇ BADANA
YER DÖŞEMESİ		KESME TAŞ	SERAMİK DÖŞEME, İSTKAYİNEL KAPLAMA
TAVAN DÖŞEMESİ		KESME TAŞ	DÜZ KUMUŞ KAPLAMA
AYDINLATMA		MUM-KANDEL	SPOT
ISITMA		YOK	SEYYAR ISITICI-KILMA
			KİTAP EVINİN İÇİ
Bir Birimin Birim Eylem Alanı			
0m 1m 2m 3m 4m 5m 10m			

İçerisinde kitap teşhir imkânı, kitap deposu bulunan, müşteriler için rahat oturma ve bekleme alanı bulunan büyük ölçekteki bir kitapevi için yaklaşık olarak 53 m²'lik bir alana ihtiyaç vardır. Yapının kuzey doğusunda yer alan kışık dershane büyüklük olarak incelendiğinde 78,5 m² olduğu görülmektedir.

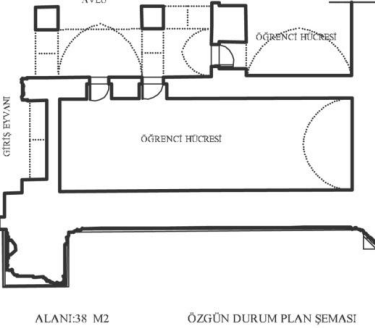
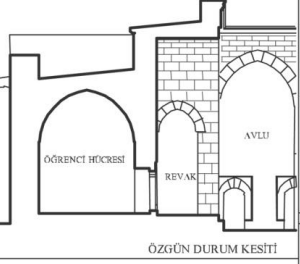
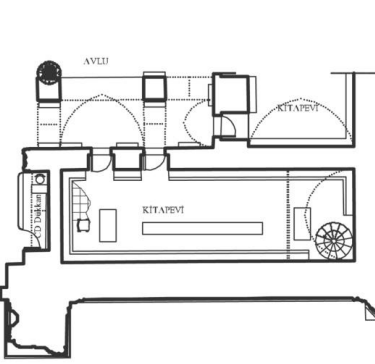
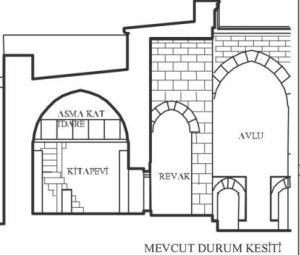

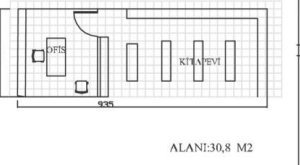
Bu değer kışlık dershanenin yeni işlevi için uygun bir büyüklüktür. Ancak mekânın tavan yüksekliğinin yapılan bir takım müdahaleler ile düşürülmesi, mekân yüksekliği açısından bir takım olumsuzluklara sebep olmuştur (Tablo 5).

Restitüsyon çalışmalarında yeterli izler bulunmadığı için öğrenci hücreleri özgün boyutlarında değildir. Birkaç öğrenci hücresinin birlikteliğinde bir düzenleme mevcuttur. Hücrelerin üzerindeki sivri beşik tonoz yüzeyleri restorasyon çalışmaları sırasında sıvanmış, dükkan olarak düzenlemede küçük birer asma kat oluşturularak, depo, ofis gibi mekânlar elde edilmiştir. Bir kısım öğrenci hücresinde ise tonoz yüzeyin altına kontrplak düz tavan kaplanmış, arada kalan boşluk depo olarak kullanılmak üzere düzenlenmiştir. Öğrenci hücrelerinin özgün yapıda taş olan yer kaplamaları seramik yapılmış, duvar yüzeyleri sıvanarak raflarla kapatılmıştır. Aydınlatma için spot ve floresanlar kullanılmıştır. Mekânın ısıtma ve havalandırılması için herhangi bir öneri bulunmayıp, seyyar klima ve ısıtıcılar kullanılmaktadır. Bu hücreler için orta ölçekteki, çalışma ofisi, kitap teşhir ve satış imkanı bir kitabevi için mekân ve kullanım analizleri yapıldığında ortalama 30,8 m²lik bir alana ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Büyük öğrenci hücrelerinin alanı yaklaşık olarak 38 m² olup, yeni işlev için uygun bir büyüklüğe sahiptir. Bu tip öğrenci hücrelerinde mevcut kullanımda çalışma ofisi bir asma kat düzenlemesi ile çözülmüştür. Ancak oluşturulan asma katın yüksekliği baş yüksekliğini (1,80 m) kurtarmamaktadır. Yeni işlev için yeterli donatı ve kullanım alanını sağlayan bu mekânlar, yükseklik olarak yeni işlev için yeterli olmamaktadır (Tablo 6).

Küçük ölçekte bir kitapçı dükkânı için mekân ve eylem analizleri yapıldığında, kitap teşhir ile birlikte müşteriler için rahat oturma ve bekleme alanının olduğu bir düzenleme yaklaşık olarak 15,26 m²lik bir alana ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Yapının bünyesinde yer alan küçük boyutlu öğrenci hücreleri 14,96 m² olup teşhir, satış, oturma ve hareket alanları için yeterli büyüklüğe sahip değildir. Buna ilaveten mekânın tavan yüksekliğinin yapılan yeni uygulamada düşürülmesi, hacimsel olarak da bir takım yetersizlikleri beraberinde getirmiştir (Tablo 7).

Kayseri Sahabiye Medresesi'nin yeniden kullanımında yeni mekân elde etmek amacı ile giriş eyvanında yer alan nişlerin kullanıldığı görülmektedir. Giriş eyvanının her iki tarafında yer alan nişlere; saat ve cd satış dükkânı yapmak amacı ile kapalı mekân olacak şekilde bir takım düzenlemelerde bulunulmuştur. Ancak özgün yapıda 2,1 m²lik bir alan işgal eden bu nişlerdeki vitrin, teşhir, satış ve hareket alanı göz önüne alındığında optimum 8,91 m²lik bir alana ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Ancak yapılan düzenlemelerde hem boyutsal, hem biçimsel hem de işlevsel olarak, kullanım ve harekete ait özellikler yerine getirilememektedir (Tablo 8).

Tablo 6. Yeniden kullanım için büyük öğrenci hücresi kullanım analizi

MEDRESE		KİTAPÇILAR ÇARŞISI	
 <p>ALANI:38 M2 ÖZGÜN DURUM PLAN ŞEMASI</p>		 <p>ÖZGÜN DURUM KESİTİ</p>	
 <p>ALANI:38 M2 ÖZGÜN DURUM PLAN ŞEMASI</p>		 <p>MEVCUT DURUM KESİTİ</p>	
 <p>ALANI:30,8 M2 ÖĞRENCİ HÜCRESİ MEVCUT DURUM PLAN ŞEMASI</p>		 <p>ALANI:30,8 M2 ÖĞRENCİ HÜCRESİ KİTAPÇI KULLANIMI EYLEM ANALİZİ</p>	
<p>DONATI LİSTESİ</p> <ul style="list-style-type: none"> • ÇALIŞMA MASASI • KİTAP TEŞHİR RAFLARI • SANDALYE 		<p>ÖZELLİK</p> <p>ÇALIŞMA OFİSİ İMKANLI</p>	
<p>SAYI</p> <p>2</p>		<p>ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ</p> <p>DOĞAL AYDINLATMA SUNİ AYDINLATMA ELEKTRİK TESİSATI İSTİMA</p>	
<p>YAPTI MALZEMELERİ</p> <p>DİVAR YER DÖŞEMESİ TAVAN DÖŞEMESİ</p> <p>AYDINLATMA</p> <p>İSTİMA</p>		<p>RESTORASYON</p> <p>KESME TAŞ ÜZERİ KIREÇ BADANA SERAMİK DÖŞEME KIREÇ BADANA</p> <p>AYDINLATMA ARMATÜRÜ</p> <p>SEYYAR İSTİTİ</p>	
<p>ÖZGÜN YAPTI</p> <p>KESME TAŞ KESME TAŞ KESME TAŞ</p> <p>MUM-KANDEL</p> <p>YOK</p>		<p>ÖZGÜN YAPTI</p> <p>KESME TAŞ ÜZERİ KIREÇ BADANA SERAMİK DÖŞEME KIREÇ BADANA</p> <p>AYDINLATMA ARMATÜRÜ</p> <p>SEYYAR İSTİTİ</p>	
<p>Bir Birimin Birim Eylem Alanı</p>		<p>0m 1m 2m 3m 4m 5m 10m</p>	

KİTAPÇI GİRİŞİ

KİTAPÇI

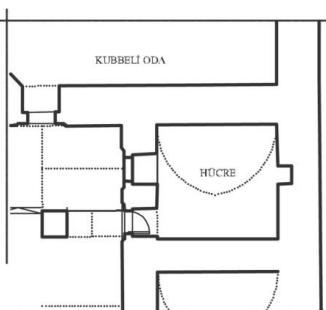
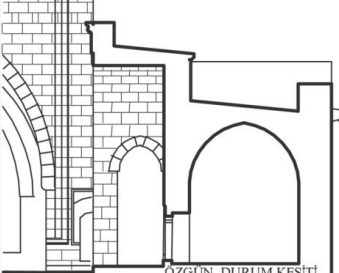

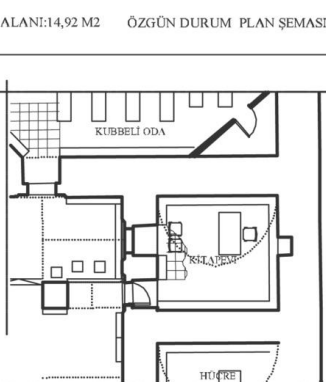
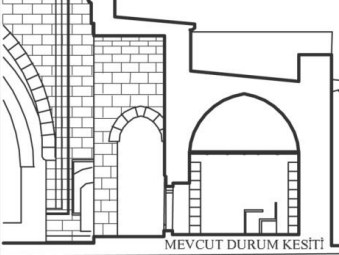

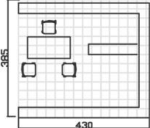

KİTAPÇI KULLANILAN RAFLAR

KİTAPÇI İÇİ

Tablo 7. Yeniden kullanım için küçük öğrenci hücresi eylem analizi.

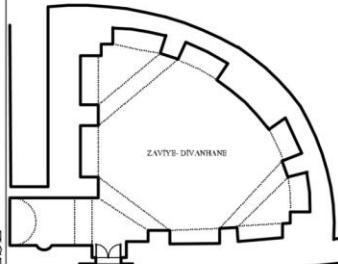
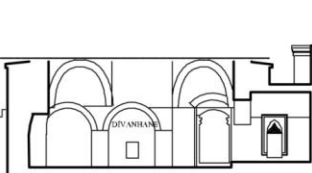

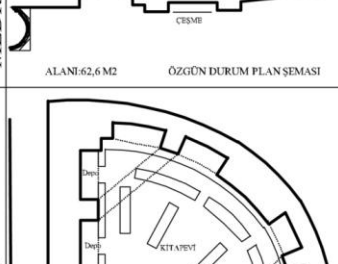
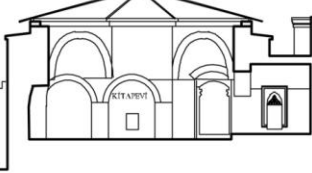

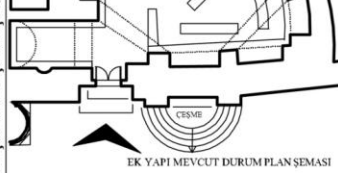

MEDRESE															
	ALANI:14,92 M2 ÖZGÜN DURUM PLAN ŞEMASI	ÖZGÜN DURUM KESİTİ	KİTAPÇI GİRİŞİ												
KİTAPÇILAR ÇARŞISI															
	ÖĞRENCİ HÜCRESİ MEVCUT DURUM LAN ŞEMASI	MEVCUT DURUM KESİTİ	KİTAP SATIŞI İÇİN DÜZENLENEN HÜCRE												
		ALANI:15,26 M2													
	ÖĞRENCİ HÜCRESİ KİTAPÇI KULLANIMI EYLEM ANALİZİ		KİTAP SATIŞI İÇİN DÜZENLENEN HÜCRE												
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>DONATI LİSTESİ</th> <th>SAYI</th> <th>ÖZELLİK</th> <th>ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>• KİTAP RAFLARI</td> <td>1</td> <td rowspan="3">SATIŞ VE TEŞHİR DÜZENİ</td> <td rowspan="3">SUNU AYDINLATMA ELEKTRİK TESİSATI</td> </tr> <tr> <td>• ÇALIŞMAMASASI</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>• SANDALYE</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	DONATI LİSTESİ	SAYI	ÖZELLİK	ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ	• KİTAP RAFLARI	1	SATIŞ VE TEŞHİR DÜZENİ	SUNU AYDINLATMA ELEKTRİK TESİSATI	• ÇALIŞMAMASASI	1	• SANDALYE	3		
DONATI LİSTESİ	SAYI	ÖZELLİK	ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ												
• KİTAP RAFLARI	1	SATIŞ VE TEŞHİR DÜZENİ	SUNU AYDINLATMA ELEKTRİK TESİSATI												
• ÇALIŞMAMASASI	1														
• SANDALYE	3														
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>YAPILAN MALZEMELERİ</th> <th>ÖZGÜN YAPIT</th> <th>RESTORASYON</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>DUVAR YER DÖŞEMESİ TAVAN DÖŞEMESİ</td> <td>KESME TAŞ KESME TAŞ KESME TAŞ</td> <td>KİREÇ BADANA-KİTAP RAFLARI SERAMİK KAPLAMA KONKRET AK ASMA TAVAN</td> </tr> <tr> <td>AYDINLATMA</td> <td>MUM-KANDİL</td> <td>FLORASAN</td> </tr> <tr> <td>ISITMA</td> <td>YOK</td> <td>SEYYAR ISITICI</td> </tr> </tbody> </table>	YAPILAN MALZEMELERİ	ÖZGÜN YAPIT	RESTORASYON	DUVAR YER DÖŞEMESİ TAVAN DÖŞEMESİ	KESME TAŞ KESME TAŞ KESME TAŞ	KİREÇ BADANA-KİTAP RAFLARI SERAMİK KAPLAMA KONKRET AK ASMA TAVAN	AYDINLATMA	MUM-KANDİL	FLORASAN	ISITMA	YOK	SEYYAR ISITICI		
YAPILAN MALZEMELERİ	ÖZGÜN YAPIT	RESTORASYON													
DUVAR YER DÖŞEMESİ TAVAN DÖŞEMESİ	KESME TAŞ KESME TAŞ KESME TAŞ	KİREÇ BADANA-KİTAP RAFLARI SERAMİK KAPLAMA KONKRET AK ASMA TAVAN													
AYDINLATMA	MUM-KANDİL	FLORASAN													
ISITMA	YOK	SEYYAR ISITICI													
	Bir Birim Eylem Alanı	0m 1m 2m 3m 4m 5m 10m													

ağşap, metal kitap rafları yerleştirilmiş, yer döşemesi taş olarak yenilenmiştir. Oldukça sıkışık, karmaşık, bir düzenleme yapılmıştır.

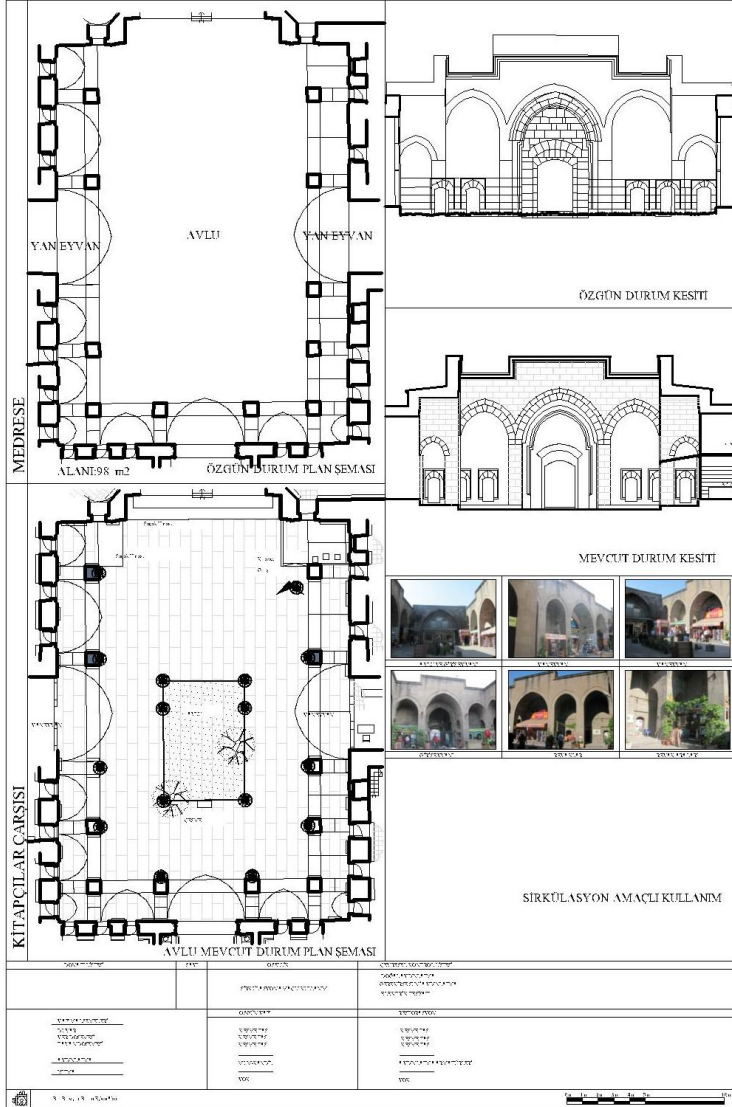
Geometri olarak çeyrek daireyi anımsatan, medresenin zaviye ya da divanhanesi olabileceği düşünülen, yapının doğu cephesinde yer alan bu ek yapı da orta ölçekte bir kitabevi olarak kullanılmaktadır. İçerisinde deposu bulunan, kitap satış ve teşhir mekânları içeren orta ölçekteki bir kitap satış birimi büyüklüğü optimumda 36,2 m² olarak tespit edilmiştir. Var olan ek yapı 62,6 m²'lik bir büyüklüğe sahiptir. Alan olarak oldukça yeterli gibi görünen bu mekân geometrisinden dolayı kullanım, donatı elemanlarının tefrişi ve hareket alanı olarak yetersiz kalmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9. Yeniden kullanım için ek yapı eylem analizi.

MEDRESE																					
	ALANI:62,6 M ² ÖZGÜN DURUM PLAN ŞEMASI	ÖZGÜN DURUM KESİTİ	KİTAPTEVİ GİRİŞİ VE ÇEŞME																		
KİTAPÇILAR ÇARŞISI																					
	ALANI:36,2 M ² EK YAPI MEVCUT DURUM PLAN ŞEMASI	MEVCUT DURUM KESİTİ	KİTAPTEVİ GİRİŞİ																		
																					
	ALANI:36,2 M ² EK YAPI KİTAPTEVİ KULLANIMI EYLEM ANALİZİ		KİTAPTEVİNİN İÇİ																		
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>DONATILAR</th> <th>SAYI</th> <th>ÖZELLİK</th> <th>ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>• ÇALIŞMA MASAŞI</td> <td rowspan="3">2</td> <td rowspan="3">ÇALIŞMA ÖRNEĞİ İNGİZANLI</td> <td>DOĞAL AYDINLATMA</td> </tr> <tr> <td>• KİTAP TEŞHİR RAFLARI</td> <td>SUNU AYDINLATMA</td> </tr> <tr> <td>• SANDALYE</td> <td>ELEKTRİK TESİSATI</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>İSTİFA</td> </tr> </tbody> </table>	DONATILAR	SAYI	ÖZELLİK	ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ	• ÇALIŞMA MASAŞI	2	ÇALIŞMA ÖRNEĞİ İNGİZANLI	DOĞAL AYDINLATMA	• KİTAP TEŞHİR RAFLARI	SUNU AYDINLATMA	• SANDALYE	ELEKTRİK TESİSATI				İSTİFA				
DONATILAR	SAYI	ÖZELLİK	ÇEVRESEL KONTROL LİSTESİ																		
• ÇALIŞMA MASAŞI	2	ÇALIŞMA ÖRNEĞİ İNGİZANLI	DOĞAL AYDINLATMA																		
• KİTAP TEŞHİR RAFLARI			SUNU AYDINLATMA																		
• SANDALYE			ELEKTRİK TESİSATI																		
			İSTİFA																		
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>YAPILAR</th> <th>ÖZGÜN YAPILAR</th> <th>RESTORASYON</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>• SÖVGE</td> <td>KESME TAŞ</td> <td>DİVANA KAGITLI KAPLAMA</td> </tr> <tr> <td>• YER DÖŞEMESİ</td> <td>KESME TAŞ</td> <td>SERAMİK DÖŞEME</td> </tr> <tr> <td>• TAVAN DÖŞEMESİ</td> <td>KESME TAŞ</td> <td>KESME TAŞ</td> </tr> <tr> <td>• AYDINLATMA</td> <td>MİNİ-KANDİL</td> <td>FLORASAN</td> </tr> <tr> <td>• İSTİFA</td> <td>YOK</td> <td>SEYYAR İNTEKT</td> </tr> </tbody> </table>	YAPILAR	ÖZGÜN YAPILAR	RESTORASYON	• SÖVGE	KESME TAŞ	DİVANA KAGITLI KAPLAMA	• YER DÖŞEMESİ	KESME TAŞ	SERAMİK DÖŞEME	• TAVAN DÖŞEMESİ	KESME TAŞ	KESME TAŞ	• AYDINLATMA	MİNİ-KANDİL	FLORASAN	• İSTİFA	YOK	SEYYAR İNTEKT		
YAPILAR	ÖZGÜN YAPILAR	RESTORASYON																			
• SÖVGE	KESME TAŞ	DİVANA KAGITLI KAPLAMA																			
• YER DÖŞEMESİ	KESME TAŞ	SERAMİK DÖŞEME																			
• TAVAN DÖŞEMESİ	KESME TAŞ	KESME TAŞ																			
• AYDINLATMA	MİNİ-KANDİL	FLORASAN																			
• İSTİFA	YOK	SEYYAR İNTEKT																			
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>YAPILAR</th> <th>ÖZGÜN YAPILAR</th> <th>RESTORASYON</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>• SÖVGE</td> <td>KESME TAŞ</td> <td>DİVANA KAGITLI KAPLAMA</td> </tr> <tr> <td>• YER DÖŞEMESİ</td> <td>KESME TAŞ</td> <td>SERAMİK DÖŞEME</td> </tr> <tr> <td>• TAVAN DÖŞEMESİ</td> <td>KESME TAŞ</td> <td>KESME TAŞ</td> </tr> <tr> <td>• AYDINLATMA</td> <td>MİNİ-KANDİL</td> <td>FLORASAN</td> </tr> <tr> <td>• İSTİFA</td> <td>YOK</td> <td>SEYYAR İNTEKT</td> </tr> </tbody> </table>	YAPILAR	ÖZGÜN YAPILAR	RESTORASYON	• SÖVGE	KESME TAŞ	DİVANA KAGITLI KAPLAMA	• YER DÖŞEMESİ	KESME TAŞ	SERAMİK DÖŞEME	• TAVAN DÖŞEMESİ	KESME TAŞ	KESME TAŞ	• AYDINLATMA	MİNİ-KANDİL	FLORASAN	• İSTİFA	YOK	SEYYAR İNTEKT		
YAPILAR	ÖZGÜN YAPILAR	RESTORASYON																			
• SÖVGE	KESME TAŞ	DİVANA KAGITLI KAPLAMA																			
• YER DÖŞEMESİ	KESME TAŞ	SERAMİK DÖŞEME																			
• TAVAN DÖŞEMESİ	KESME TAŞ	KESME TAŞ																			
• AYDINLATMA	MİNİ-KANDİL	FLORASAN																			
• İSTİFA	YOK	SEYYAR İNTEKT																			

Medresenin avlusu kitapçılar çarşısı olarak kullanımda hareket ve geçiş alanı olarak kullanılmaktadır. Yaklaşık olarak 98 m²lik bir alana sahip olan avlu sirkülasyon alanı olarak uygun bir büyüklüğe sahiptir (Tablo 10).

Tablo 10. Yeniden kullanım için avlunun analizi.

2.4. Bulguların Değerlendirilmesi

Burada ilk olarak Sahabiye (Sahip Ata) Medresesi'nin özgün işlevi ile medrese olarak kullanımındaki mekânsal analizi ile “kitapçılar çarşısı” olarak kullanımındaki mekânsal analizleri yapılmıştır. Daha sonra işlev verilen her bir mekân ve verilen yeni işleve ait eylem analizleri yapılmış ve mekânların yeterlilik dereceleri tespit edilmiştir.

Buna göre özgün mekânsal organizasyonda giriş eyvanı olarak kullanılan mekân, yeniden kullanımda giriş holü ve dükkan; avlu, sirkülasyon alanı; ana eyvan ve yan eyvanlar, öğrenci hücreleri, mescit ve tonozlu köşe oda, kitabevi; revaklar sergi, ve sirkülasyon alanı; olarak kullanılmaktadır. Verilen yeni işlev ile Kayseri Sahabiye Medresesi'nin özgün mekânsal dizgisi korunmuş, ancak ana eyvan ve yan eyvanların kapatılması sureti ile mekânsal kurgu zedelenmiştir. Ayrıca yeni işlev gereği mekânlara yapılan müdahale ve ara kat eklemeleri ile özgün mekânsal boyut ve biçim özellikleri yok edilmiştir

Yapılan mekân, donatı ve eylem analizlerinde Kayseri Sahabiye (Sahip Ata) Medresesi'nin; giriş eyvanında yer alan nişler ve küçük öğrenci hücrelerinin, yeni işlevleri için yeterli kullanım ve hareket alanı sağlayabilecek büyüklük ve kapasitede olmadığı tespit edilmiştir. Öte yandan, eyvan, yan eyvanlar, mescit, köşe tonozlu oda, ek yapı ve uzun öğrenci hücreleri büyüklük olarak mekânlarda gerçekleşen hareket ve eylemler için uygun olup, düşeyde mekânlara yapılan kat ilaveleri ve asma tavan uygulamaları sebebi ile yükseklik olarak yetersiz kalmaktadır. Buna ilaveten mevcut mekânlardaki düzenlemelerde kullanılan donatı ve ekipmanlar, düzensiz ve sıkışık bir biçimde yer aldığı için mekânlardaki hareket ve kullanım alanları sıkıntılı olmaktadır.

3. Sonuç

Uluslararası koruma ilkelerindeki ortak görüş, anıtsal yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için kullanılmalrı ve bu kullanımın yapıların tarihi ve estetik niteliklerine saygılı, özgün işleve yakın bir işlev olmasının gerektiğidir. Yapının yeniden kullanımı, aktif olarak korunması, korunurken de yeni işlevi ile tarihi, kültürel, çevresel ve ekonomik olarak sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için sadece bir araçtır. Ancak yaşatarak korumanın sürdürülebilir olması için yapının yeni kullanıcılarının ve işlevinin gereksinimlerine optimum düzeyde cevap verebiliyor olması gerekmektedir. İkinci koşul yeni işlev-bina adaptasyonunun sağlanmasıdır. Yapı ve yeni kullanım arasındaki uyumluluk; yapının taşıdığı değerler ve karakterler zarar görmeden sağlanmalıdır. Yeniden kullanım çalışmalarında; koruma/kullanım dengesi kurularak, yapı/işlev uyumuna ulaşılabilmesi için yapının bulunduğu çevre şartları içerisinde değerlendirilerek, yeni işlevin-özgün mekân ile örtüşmesi sağlanmalıdır. Anıtsal yapıların, özgün bir takım değerlere sahip olduğu ve sadece belirli işlevleri yüklenebilecekleri; bu işlevlerin de yapıların mekânsal ve çevresel potansiyelleri

ile ilgili olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir. Yapıda bu iki koşul ne kadar başarılı ise yapının yeniden kullanımı da o kadar başarılı olacaktır.

Sahabiye Medresesi'nin Kitapçılar Çarşısı olarak eğitimi destekleyici yöndeki yeni işlevi oldukça olumlu bir yaklaşımdır. Ancak ticari bir kullanım olarak çarşı işlevi hem mekânsal, hem de teknik birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. İşlev dönüşümü söz konusu olan anıtsal yapılardaki başlıca koşul, yapının yeni verilecek olan işlevi yüklenebilir olması, özgün plan şemasının ve mekânsal özelliklerinin büyük değişikliklere uğratılmamasıdır. Oysaki Kayseri Sahabiye Medresesi'nin “Kitapçılar Çarşısı” olarak kullanımı sonucunda yapının bünyesinde yer alan özgün mekânlarına yapılan müdahaleler ile yapının tarihi kimliği, estetik, belge ve özgünlük değerleri zedelenmiştir.

Koruma ilkelerinde önemle üzerinde durulan nokta “anıtsal bir yapıda, yeni mekânlar oluşturmak sureti ile yapılan müdahaleler, yapının özgün mimari kompozisyonunda değişikliklere yol açmamalıdır”, şeklindedir. Ancak Kayseri Sahabiye Medresesi bu bağlamda değerlendirildiğinde kabul edilemez bir çok müdahale tespit edilmiştir. Kitapçılar çarşısı kullanımında her bir mekânın kitap satışı için yeniden düzenlenmesi sırasında; özgün plan şemasının, mimari kompozisyonunun ve mekânsal özelliklerinin bir takım değişikliklere uğratılması söz konusu olmuştur. Medresenin giriş eyvanında yer alan, aydınlatma amaçlı kandil vb ışık kaynakları için kullanılan, görsel ve estetik etki uyandırmak amacı ile yapılan nişlerin; kapalı birer satış mekânına uygunsuz müdahaleler ile dönüştürülmesi, tamamen özgün, işlevsel, mekânsal ve görsel etkisinin kaybolmasına sebep olmuştur.

Koruma ilkelerine göre yeniden kullanımlarda, yapılar kabul edilebilir bir yaşam standardına yükseltirken, bütünlüğü, mekânsal karakteri ve biçimi saygı görmelidir. Özgün mekânsal kurguda avluya anlam veren bir eleman olan, medresenin güneş ve yağmurdan korunmuş, yarı açık çalışma ve dinlenme mekânı olan eyvanın önünün alüminyum profilli camekân ile kapatılması, tek büyük mekân algısının içerisine yerleştirilen ilave kat ve taşıyıcı ayaklar ile tamamen yok edilmesi kabul edilebilir bir müdahale değildir. Aynı şekilde özgün mekânsal dizilimdeki yan eyvanların önünün kapatılarak yarı açık mekân etkisinin tamamen yok edilmesi, mescit olarak kullanılan kubbeli mekânın düşeyde ikiye bölünmesi, ilave strüktürel sistem ile mekânsal bütünlüğün bozulması, öğrenci hücrelerinde yapılan asma kat uygulamaları ve mekânların tonoz yüzeylerinin kapatılması sureti ile düz tavanlı yeni mekânların üretilmesi mekânların özgün tüm işlevsel özelliklerinin yok edilmesine sebep olmuştur. Mescit olarak kullanılan dini amaçlı bir mekânın ticaret amaçlı kullanılan bir mekâna dönüştürülmesi de işlevsel açıdan oldukça olumsuz bir yaklaşımdır. Ayrıca açık avlulu medrese yapılarında avlu merkezli dağılım şeması, eyvan ve kubbeli odanın, kapılar ile dışa açılması ile tamamen bozulmuştur. Servis amacı ile dahi olsa da bu tür bir müdahale yapının karakterine aykırıdır. Eyvan, yan eyvanlar ve kubbeli odanın önünde yapılan

saçaklar, köşe tonozlu odanın önündeki revak aralarının alüminyum profilli camekân ile kapatılarak yeni kapalı bir giriş mekânı elde edilmeye çalışılması ile medrese kurgusundaki avlu ve avlu etrafına sıralanan hacimlerin mekânsal kurguları büyük ölçüde tahrip edilmiştir. Özgün sirkülasyon alanı olan revak aralarının bir kısmının kapatılıp, bir kısmının da teşhir mekânı olarak kullanılması, kitap satış ve depolama amacı ile mekânların sıkışık bir düzen içerisinde tefriş edilmeleri de yapının özgün mekânsal kurgusunu ve kültürel kimliğini bozan müdahaleler olarak nitelendirilmektedir.

Sonuç olarak Kayseri Sahabiye Medresesi'nin yeniden kullanımında özgün mekânsal dizgisi korunmuş, ancak ana eyvan ve yan eyvanların kapatılması sureti ile mekânsal kurgu zedelenmiştir. Ayrıca yeni işlev gereği mekânlara yapılan müdahale ve ara kat eklemeleri ile özgün mekânsal boyut ve biçim özelliklerinin yok edildiği tespit edilmiştir.

4. Kaynaklar

- ALEMDAR, Y., Z., 2010, “Anlatıya Dayalı Bir Kent Okuması: Kayseri Sahabiye Medresesi”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 29, Yıl: 2010/2, s:283-306, http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_29/16.pdf (Erişim Mart 2012)
- ANONİM, 2000, “In "Code of Ethics" - Canadian Association for Conservation of Cultural Property and the Canadian Association of Professional Conservators”, http://ip51.icomos.org/~fleblanc/documents/terminology/doc_terminology_e.html (Erişim Ekim 2015)
- ASLANAPA, O., 2007, “Anadolu’da İlk Türk Mimarisi Başlangıç ve Gelişimi”, Atatürk Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını, Ankara.
- AYDIN, D., YALDIZ, E., 2010, “Yeniden Kullanıma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinden Değerlendirilmesi”, METU-JFA, 27:1, S.1-22, Ankara.
http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/2010/cilt27/sayi_1/1-22.pdf (Erişim Nisan 2011)
- CANTACUZINO, S., 1989, “Re/Achitecture; Old Buildings/New Uses”, Abbeville Pres, New York.
- CANTELL, S. F., 2005. “The Adaptive Reuse of Historic Industrial Buildings: Regulation Barriers, Best Practices and Case Studies”, Virginia Polytechnic Institute and State University, Submitted in partial fulfillment of the requirement for the degree Master of Urban and Regional Planning. www.nvc.vt.edu/uap/docs/StudentProjects/Cantell_Practicum.pdf (Erişim Nisan 2010)

- DOUGLAS, J., 2006, “*Building Adaptation*”, Butterworth- Heinemann Elsevier, Edinburg.
- EYÜCE, Ö., EYÜCE, A., 2010, “*Design Education for Adaptive Reuse*”, International Journal of Architectural Research, Special Volume, Design Education: Explorations and Prospects for a Better Built Environment Volume (4) -Issues (2-3), s:419-428.
- http://archnet.org/gws/IJAR/10541/files_10301/-ijar_vol%204_issues%202-3_july_november_2010.pdf (Erişim Eylül 2011)
- GABRIEL, A., 1934, “*Monuments II*” s:152-155, Paris.
- KİPER, P., 2006, “*Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel Kültürel Değerlerinin Korunması, Türkiye Bodrum Örneği*”, Sosyal araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul.
- KURAN, A., 1969, “*Anadolu Medreseleri*”, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- PEREIRA RODERS, M., M., G., R., A., 2007, “*Re-Architecture Basis Lifespan Rehabilitation of Built Heritage*”, Technische Universiteit Eindhoven, PhD Thesis, Eindhoven, The Netherlands.
- SATOĞLU, A., 2002, “*Kayseri Ansiklopedisi*”, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara.
- SEWARD, L., A., 2007, “*New Codes For Old Buildings: Comparing Rehabilitation Codes and Evaluating Their Effects*”, Master of Science in Historic Preservation, University of Pennsylvania.
- SÖZEN, M., 1970, “*Anadolu Medreseleri, Selçuklular ve Beylikler Devri*”, Cilt I, İstanbul.
- TUNCER, O.C., 1986, “*Anadolu Selçuklu Mimarisi ve Moğollar*”, Ankara.